

Rana dalmatina

Långbensgroda

Grod- och kräldjur, Groddjur

NE

NA

LC

DD

NT

VU

EN

CR

RE

Sårbar (VU)

B1ab(ii,iii,iv,v)+2ab(ii,iii,iv,v)

Klass: Amphibia (groddjur), **Ordning:** Anura (stjärtlösa groddjur), **Familj:** Ranidae (egentliga grodor), **Släkte:** *Rana*, **Art:** *Rana dalmatina* - långbensgroda Bonaparte, 1840 **Synonymer:**

Kännetecken

En brungröda med långa ben och spetsig nos. Är oftast jämnbrun på ryggsidan och på undersidan ljusare gulgrå med laxröd ton. Tåleder ofta skära. Säkraste artkännetecken är att trumhinnorna är placerade omedelbart bakom ögonen och ungefär lika stora som ögonen. Liknande arter är vanlig groda och åkergroda. Den senare förväxlas ganska ofta med långbensgroda. Storleken är något mindre än de andra brungrödorna. Kroppslängden hos adulta hanar 41–63 mm, honor 49–67 mm.

Utbredning och status

Långbensgrodan har en vidsträckt men gles förekomst i södra Centraleuropa och har i Nordeuropa en fläckvis relikartad utbredningsbild. I Sverige finns arten i ett isolerat område i sydöstra Skåne, i ett större område från Blekinge (i huvudsak östra hälften) till sydöstligaste Småland (Torsås och Kalmar kommuner) samt på Öland i Mittlandet och på norra delen av ön. Totalt är ca 720 lekvatten kända. Av dessa ligger 139 i Skåne, 212 i Blekinge, 51 i Småland och 316 på Öland. Utbredningsområdet är cirka 2000 kvadratkilometer och förekomstarean är cirka 750 kvadratkilometer. I Danmark finns arten på flera öar i landets södra hälft, bl.a. Bornholm, södra Sjælland, Lolland och Fyn. Utbredningsbilden i Nordeuropa visar ett reliktmönster som antyder att arten tidigare kan ha haft en större och mer sammanhängande utbredning. Olika teorier om orsakerna till detta har presenterats.

Ekologi

Långbensgrodan leker i små grunda kärr, dammar etc. som permanent håller vatten, oftast i eller invid lövskogsbestånd. Leken äger rum på vårvintern och är tidigast bland alla svenska amfibier. Oftast äger leken rum i mars och början av april men vissa år börjar den redan i februari, undantagsvis redan i januari. På sommaren rör sig arten över stora skogsområden oftast med betydande inslag av lövskog, sumpskog, kärr eller bäckar. I Sverige finns arten normalt inte i helt öppet landskap utan är knuten till större skogskomplex.

Hot

Det största hotet mot artens existens i Sverige är den gradvisa omföringen av löv- och blandskog till planterad granskog. Genom uppväxten av gran kring skogskärren försämras lokalklimatet i lekvattnen så att de inte längre blir tjänliga. Vidare missgynnas arten om allt större del av födosöksterrängen och förbindelseleder på land omförs till granskog. Igenplantering och spontan igenväxning av öppna ängar och f.d. betesmarker i skogen är särskilt negativ för arten. Bortröjning av hässlen för bete eller för flisning försämrar det lokalklimat som möjliggjort artens existens i världens nordligaste förekomster. Utdikning av kärr i skogen och i marginell jordbruksmark har tidigare förstört många biotoper för arten. Ugrävning av kärr till bevattningsbassänger, inplantering av fisk och kräftor samt dumpning av bortröjda stengårdsgårdar m.m. har också under senare tid förstört åtskilliga lekvatten. Ett nytt hot är grundvattentäkt på Öland. Viktiga lekvattenbiotoper i ett stort kärrstråk har nu torrlagts och förstörts av verksamheten.

Åtgärder

Alla kända lekvatten med regelbunden reproduktion måste skyddas mot gran-plantering inom 100 m från vattnet. Själva vattnet måste givetvis skonas från dikningspåverkan, urgrävning, dumpning och sönderkörning. Man bör vidare sträva efter att omgivande skogsmarker behåller betydande inslag av öppen äng, lövskog, sumpskog och kärr. Viktigast av allt är att bevara stora arealer med hässlen. Vid anläggning av viltvatten skall man se till att någon sida får en väl tilltagen grund zon genom att slänta av bottenstranden. Fisk eller kräftor får inte planteras in i lekvatten. För att säkra populationers överlevnad måste man se till att grupper av lekvatten sammanbinds av biotoper som inte blir till barriärer genom granplantering, bebyggelse eller annan förstörelse av miljöerna. Kalavverkning bör undvikas i de viktigaste delarna av artens förekomstområden. Restaurering eller nyskapande av kärr och småvatten bör göras i områden där populationernas överlevnad behöver säkras och samband mellan populationsdelar måste stärkas. Fortsatt eller återupptaget skogsbyte i områden med långbensgroda bör uppmuntras och gynnas. Inventeringen av artens utbredning och lekvatten bör snarast kompletteras med genomsökning av ofullständigt kända områden i Blekinge och sydöstra Småland samt de nordligaste populationerna i Skåne och på Öland. En fortlöpande uppföljning av populationerna på Öland och fastlandet bör göras. Data från hittillsvarande inventeringar visar att man måste upprepa insatserna flera år i sträck för att upptäcka trender, och inte begränsa dem till enstaka år.

Övrigt

Utländska namn – NO: Springfrosk, DK: Springfrø, FI: Hyppysammakko, GB: Agile frog. Långbensgroda är förtecknad i EU:s art- och habitatdirektiv bilaga 4 (noggrant skydd; Rådets direktiv 92/43/EEG) samt i Bernkonventionen bilaga II (strikt skyddade djurarter). Arten är fridlyst enligt 4 § och 5 § Artskyddsförordningen (2007:845).

Naturvård

Konventioner: Habitatdirektivets bilaga 4, Bernkonventionens bilaga II

Fridlysning: Fridlyst enligt Artskyddsförordningen (SFS 2007:845), enligt paragraf: 4, 5. Bestämmelsen gäller hela landet

Åtgärdsprogram: Fastställt

Litteratur

- Ahlén, I., Andrén, C. & Nilson, G. 1995. Sveriges grodor, ödlor och ormar. ArtDatabanken och Naturskyddsföreningen. Uppsala och Stockholm. 2:a uppl.
- Ahlén, I. & Berglund, B. 1980. Hotade och sällsynta groddjur – Status, miljökrav och förslag till åtgärder. Statens naturvårdsverk PM 1383: 1–24.
- Ahlén, I. 1983. Långbensgroda Faunavård i skogsbruket. Faktablad utgivet av Skogsstyrelsen.
- Ahlén, I. 1984. Theories about the distribution of the Agile Frog *Rana dalmatina* in Sweden. *Gunneria* 46: 7–9.
- Ahlén, I. 1986. Inför kritiska områden för hotade arter. *Sveriges Natur* 77(3): 12–15.
- Ahlén, I. 1997. Distribution and habitats of *Rana dalmatina* in Sweden. *Rana, Sonderheft* 2: 13–22.
- Ahlén, I. 1998b. Långbensgrodan. I: Inventering av hässlen på Ölands mittland. Länsstyrelsen i Kalmar län informerar. Meddelande 1998:8.
- Ahlén, I. 2001. Kräldjur och groddjur. I: Forslund, M. (red.). *Natur och Kultur på Öland*. Länsstyrelsen, Kalmar.
- Berglund, B. 1976. Skånes sällsynta groddjur. Statens naturvårdsverk PM 765: 1–22.
- Berglund, B. 1976. Långbensgrodans utbredning och status i Skåne. *Skånes Natur* (1976) 63: 102–107.
- Berglund, B. 1994. Österlens egen groda. *Skånes Natur* 81: 106–109.
- Christaller, J. 1981. Beobachtungen an Springfröschen (*Rana dalmatina* Bonaparte, 1840) in der Laichzeit. *Herpetofauna* 15: 6–9.
- Fog, K., Schmedes, A., & Rosenørn de Lasson, D. 1997. Nordens padder og krybdyr. G. E.C. Gad, København.
- Gasc, J-P., Cabela, A., Crnobrnja-Isailovic, J., Dolmen, D., Grossenbacher, K., Haffner, P., Lescure, J., Martens, H., Martínez Rica, J.P., Maurin, H., Oliveira, M.E., Sofianidou, T.S., Veith, M. & Zuiderwijk, A. (red). 1997. Atlas of Amphibians and Reptiles in Europe. Societas Europaea Herpetologica & Museum National dHistoire Naturelle (IEGB/SPN), Paris.
- Gislén, T. & Kauri, H. 1959. Zoogeography of the Swedish amphibians and reptiles with notes on their growth and ecology. *Acta Vertebratica* 1: 191–397.
- Pfaff, J.R. 1945. Springfrøen, en relik fra slutningen af fastlandstiden. *Dyr i Natur og Museum*. Aarbog for Universitetets zoologiske Museum 1944–1945.
- Riis, N. 1986. Springfrøen på Sydfyn. En autøkologisk undersøgelse af *Rana dalmatina*. Biologisk Institut, Odense Universitet.
- Sofianidou, Th.S. & Kyriakopoulou-Sklavounou, P. 1983. Studies on the biology of the frog *Rana dalmatina* Bonaparte during the breeding season in Greece (Amphibia:Anura:Ranidae). *Amphibia-Reptilia* 4: 125–36.
- Strömberg, G. 1987. Blekingestudie över långbensgrodan. *Fauna och Flora* 82: 58–62.
- Strömberg, G. 1988. A study of the Jumping Frog (*Rana dalmatina*) in Blekinge, Sweden, 1982–1988. Memoranda Soc. Fauna et Flora fennica 64: 108–109.

Författare

Ingemar Ahlén 2011 © ArtDatabanken, SLU 2006.